

PROSLAVA PRVE SRBSKE VSTAJE V BEOGRADU

S prvo srbsko vstajo so se začeli boji in se končali s socialistično revolucijo

Preteklo soboto je bila v Narodnem gledališču v Beogradu slavnostna akademija v počastitev 150-letnice prve srbske vstaje. Slavnostni govor je imel predsednik Ljudske skupštine LR Srbije Petar Stambolić.

Tov. Stambolić je v slavnostnem govoru poudaril, da ni najdaljnovidnejši Srbi, ki so v beograjskem pašaluku prijeli za orožje proti turškim dahajem in janikarjem, niso mogli slutiti, da začenjajo s tem novo dobo v zgodovini srbskega naroda in da bodo s svojim bojem dali glavno smer zgodovinskim dogodkom v Srbiji za celo stoletje.

Prvo industrijsko podjetje v Srbiji je bila topilnica v Kragujevcu, zgrajena 50 let po vstaji, prva kmetijska šola v kaznilnici na Topčideru, prva banka je bila ustanovljena leta 1867, prvo železnico pa je dobila Srbija šele leta 1884.

Gospodarski razvoj je šel torej počasi. Oblast je bila v rokah birokracije, dinastični boji so razvijali napredke za virali, kmetički pusti so se kar vrstili.

«Ni niti potrebno, niti primerno, je dejal tov. Stambolić, da bi nocoj, ko praznujemo 150-letnico srbske revolucije, kronološko pregledali viharo zgodovino bojev našega naroda za njegovo končno osvoboditev. Zdi pa se mi, da prav ta razvoj, da se mi, kaj podatkov kaže na veličino boja, na pomen prvih odločilnih korakov, ki so jih storili naši predniki v začetku minulega stoletja. Vsi naporji prvega srbskega rodov so se začeli s položajev, izbojevanih s prvo vstajo.

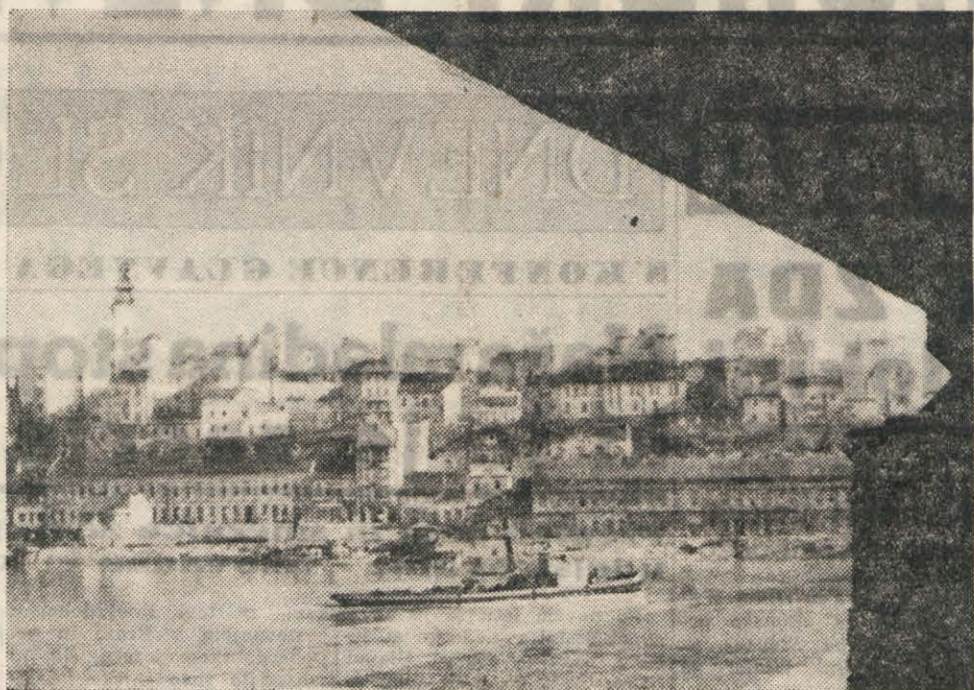
Potem je tov. Stambolić prešel na začetek osvobodilne borbe vseh narodov Jugoslavije, je in poudaril, da praznuje naš rod 150-letnico začetka prve srbske vstaje kot udeležence in sodobnik druge, socialistične revolucije v Jugoslaviji. Zoroške naše narodne enotnosti nahajamo že v prvi srbski vstaji. Ko se je Karadjordje I. 1809 napotil proti Senci in Novemu Pazaru, je rešal tudi na povezovanje s Crnogorci. Med srbskimi uporniki so bili ljudje iz vseh krajev naše sedanje države. Po znebiti dogodki so pokazali, da smo lahko končno osvoboditev in neovisnost jugoslovanskih narodov dosegli samo z njihovo združitvijo. To so čutili vsi najboljši ljudje vseh narodov Jugoslavije in za to so se borili mnogi rodovi.

Za takrat nosilec meščanske družbe v Srbiji, srbska buržoazija, ni mogla biti večinoma, ker je bil nosilec fevdalnih odnosov tuje, druge narodnosti in druge vere, ker je šlo za boj za neodvisnost naroda, ki se je šele prebujal za osvoboditev izpod tujeja jarma in fevdalizma.

Nekateri menijo, da je bil uspeh vstaje slučaj, kar pa nikakor ne drži. Boj za neodvisnost srbskega naroda in preobrazbo družbenih odnosov je bila glavna vsebina ne le vstaje, marveč tudi boja, ki ga je ves srbski narod bil vse 19. stoletje. Po začasnem porazu leta 1813 je vstaja znova izbruhnila in šele leta 1836 je srbski narod v cesarsko listino postal zares neodvisen od sultana, narod, ki ima svoje pravice. Tudi potem pa je ostala Srbija vazalna turška pokrajina. Treba je bilo čaka malo ne 40 let, da so se beograjske trdnjave in drugih srbskih mest sneli turško zastavo in jo zamenjali s srbsko. Šele berlinski kongres leta 1870 je dal Srbiji neodvisnost, toda samo formalno. Dejansko je bila še zmeraj odvisna od sosednih vlesel.

Prva srbska vstaja ni bila le obračun s Turki, v njej so se križale tudi koristi evropskih vlesel. Njihov odnos do vstaje je bil ravnal po njihovih računih in koristih. Vme-

Pogled s Save v Beograd

TISOČLETJA GIOACCHINA VOLPEJA

OD ROMULA DO MUSSOLINIJA

«Zgodovina Italijanov in Italije», ki jo je Gioacchino Volpe pisal leta 1933 za mlade generacije «volkuljinih sinov» je še danes učna knjiga v nižjih srednjih šolah Italijanske republike in tudi v Trstu

Italijansko mladinsko slovo dolgoje Gioacchino Volpeju «Zgodovina Italijanov in Italije», katere prva izdaja je izšla leta 1933, in kateri sta sledili še izdaji leta 1936 in 1948. Knjigo sedaj svetujejo profesorji rimskih višjih srednjih šol novim generacijam Italijanske republike, s katero naj bi izpolnile svojo državljansko vzgojo. Zgodovino pripoveduje star fašisti skupini «volkuljinih sinov», ne, «pravilni mož», ki enoslojno uniformo, živje v taboriščih, stoji na straži ob zastavah, torej bodočim hierarhom Mussolinijevoga režima.

Ta starec je imel 18 let leta 1859. Torej leta 1933, ko se je lotil pripovedovanja svoje zgodbe, bi moral imeti okoli 92 let. Leta 1936 je dosegel 95. let. Ob zadnji izdaji je odslužil Viktorja Emanuela III. Smo torej po pomladi leta 1948, in od pripovedovalca, ki ima torej že 106 let, zve do danes v jeseni l. 1944, torej pri svojih polnih 104 letih, šel s kolesom od Sant'Arcangelu di Romagna v San Marino. Kar se pa tiče bodočih hierarhov, moramo smatrati, da so od leta 1933 do 1946 prešli v rang nostalgicnih hierarhov, in da jim je v tem času zrasla brada, medtem ko nadaljujejo s poslušanjem neustrasnega pripovedovalca. O, kolik njih se je vse spreminjalo, toda oni so ostali vedno trdni kot trdnjave, ki se nikoli ne zrušijo zaradi pihanja vetrov.

Ce bi pripovedovalec dočkal osem sto let kot Matusalem, bi nadaljeval s pripovedovanjem in bi še vedno sedel na kolesu, medtem ko bi bodoči hierarhi še naprej poslušali, v dolgih belih bradah, nepremični kot trdnjave.

«Mistično telo» in njegov nastanek

«Zgodovina Italijanov in Italije» — ali ne tvorijo Italije Italijani? In ali bi Italija obstajala, če bi ne bilo Italijanov? Čemu ta dvojnost? Nevedneži! Vi, vaša žena, vaši prijatelji, vaši sovražniki, vaši predniki in vaši potomci niste nič drugega kot celica neke Italije, višjega organizma, ki je odino obstoječa stvarnost; nekaj takega kot tisto mistično telo, o katerem govore teologi, ko govorijo o katoliški cerkvi: vsi bivši, sedanjí in bodoči verniki zlití v nadnaravno krščansko enoto. Mistično telo Italije poznate. To je ona bela gospa s stolpi in zvezdo na glavi, z mečem v eni roki in zastavo v drugi in z dvema dojkama, kot Lollobrigida, da nikdar takih! Starec ne pripoveduje zgodovine posameznih Italijanov, ampak rojstvo, bitje in tiste tiste Lollobrigide, v kateri posamezni Italijani živijo, se gibajo in obstajajo.

To mistično telo se je rodilo iz nekega drugega mističnega telesa; Rima, in Rim se je rodil tistega dne, ko je Romul ubil Rema. In če dobro začneš, si že na pol poti, Romul je morda (siel) hotel reči, da tedaj, ko je nekdo dobil od bogov nalogo ustanoviti neko mesto, ima tudi pravico in dolžnost zahtevati pokorščino od drugih? Ko je nekdo mesta ustanovljeno, obstaja zakon, ki ga brani in ta zakon je svet in ga post smrtno kaznivo riblje sme kršiti? Don Minzoni, Matteotti, Amendola. Posebno

«Nadaljevanje sledi»

ATOMI V INDUSTRIJI

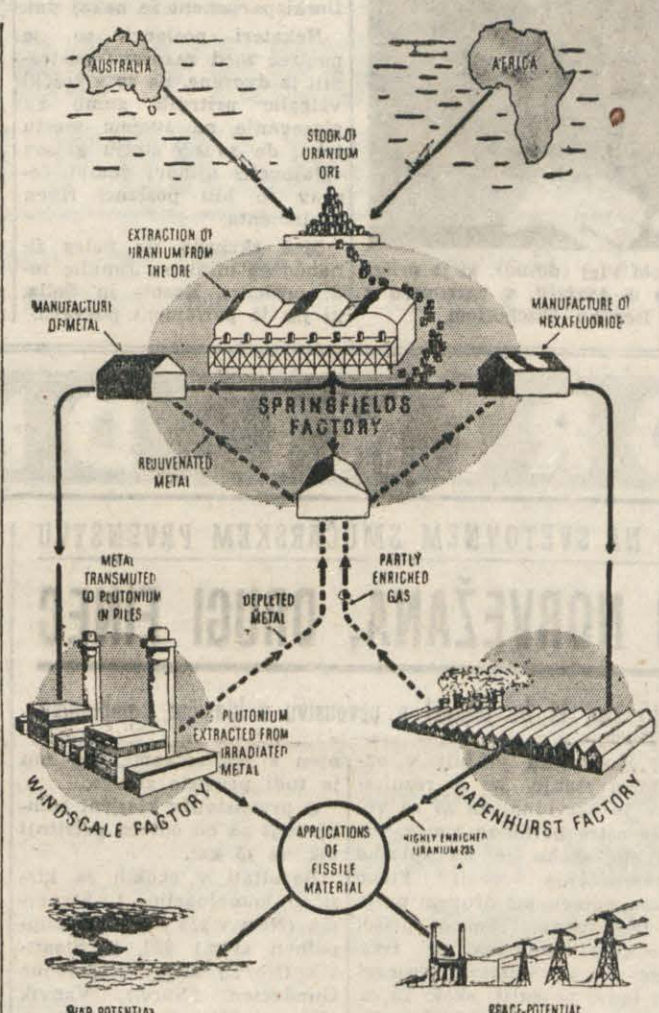
Henry Seligman, načelnik izotopskega oddelka pri centru za atomska raziskovanja v Harwellu (Anglija)

V zadnjih letih je znanost zelo napredovala pri reševanju problema proizvodnje električne energije iz atomskih peči. Čeprav do tega trenutka še nobena takšna peč stvarno ne obratuje, je na še drugo področje uporabljanja atomске energije, ki ga industrija že krepko izkorišča, če položimo v atomsko peč kos zlata in ga po določenem času spet iz peči vzamemo, bo to zlato sicer na videz še vedno tako kot prej, vendar se v peči navzelo novih lastnosti, izžarevalo bo namreč žarke, kajti nekateri njegovi atomi so postali radioaktivni. S pomočjo teh aktivnih atomov lahko ugotovljamo neskončno majhne količine, še mnogo manjše kot je milijonina od milijoninke unče (1 unča = 28,394 g); njihove sledove lahko vidimo na fotografiranih filmih; lahko slišimo njihov zvok v obliki tikakanja s pomočjo zvočnika in lahko pustimo prodirati njihove žarke skozi trdna telesa. V industriji lahko uporabljamo in zbiramo za stotine različnih snovi.

Ugotavljanje špranj, skozi katere uhaja plin

Tako na primer je zelo težko z navadnimi metodami ugotoviti špranje, skozi katero uhaja v podzemskem vodju plin; če pa dodamo aktivne atome plinu v cevi potujejo ti atomi s plinom in pridejo do špranj.

«Nadaljevanje sledi»

Ta diagram kaže povezanost treh atomskih tovarn v Springfieldu, Windscaleu in Copenhurstu. Glavni stani britanske atomske produkcije v Risleyu kontrolira načrte, konstrukcije in obrat teh tovarn.

gotoviti v telesu s posebnimi aparati. Tudi policija se poslužuje teh atomov, če hoče na primer ugotoviti arzenik v trupih, ki so že nekaj časa pokopana. Ker s časom pronica v telo arzenik, ki se nahaja v zemlji, je težko z normalnimi metodami ugotoviti, če je pokonjen zaradi arzenika pred smrtjo. Po novem načinu je pa rešitev problema zelo preprosta. Sledove arzenika, ki so ga dali človeku, je najti čez nekaj časa v lasih te osebe. Če vzamemo las žrtve in ga položimo v atomsko peč, postanejo atomi arzenika aktivni, medtem ko ostane las neaktiven. Nato položimo las na fotografsko ploščo na kateri pustimo arzenik svoje sled. Na podlagi tega se lahko sklepa, koliko arzenika je bil v telesu človeka, ki je dojenik zaužival.

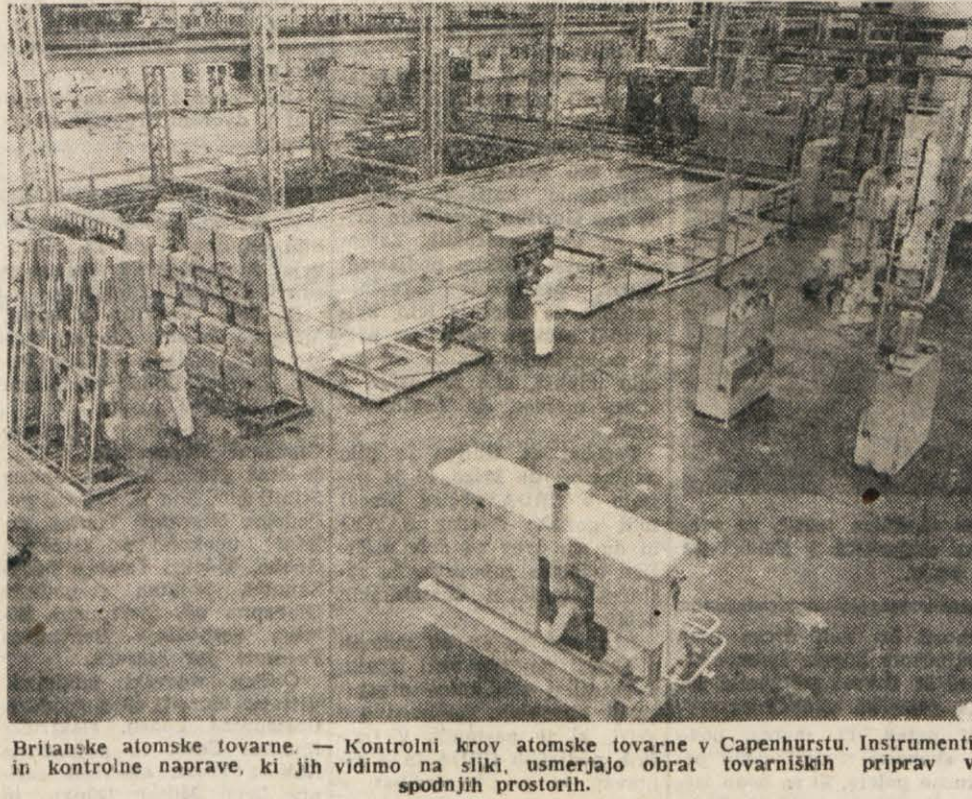
Novi tehniki

V prihodnjih dveh ali treh letih bomo imeli na razpolo-

go mnogo močnejše vire radioaktivnosti; raziskovanja o boljši uporabi teh virov se že vršijo. Zdi se, da bodo žarke teh virov lahko uporabili za sterilizacijo antibiotikov kot je penicilin, ali živil, pa tudi v kemični industriji za izdelovanje novih produktov ali za cenejšo izdelovanje starih. Ker je za izkoriščanje atomov potrebno poznavanje nove tehnike, so ustanovili v Harwellu posebno šolo, v kateri je že 250 oseb iz 30 različnih dežel.

Anglija je največja izvoznica aktivnih atomov, ki jih imenujejo izotope. V letu 1953 so poslali iz Harwella v Amerishamu, kjer te snovi obdelujejo kemično, nad 10.000 pošiljk. Izotope so poslali v 35 držav in vendar smo šele na začetku in vsak mesec prinese nove načine uporabe. Radioaktivni atom, ki služi miroljubnim namenom, je pa šele na začetku poti v korist človeškega roda.

«Nadaljevanje sledi»

Britanske atomske tovarne. — Kontrolni krov atomske tovarne v Copenhurstu. Instrumenti in kontrolne naprave, ki jih vidimo na sliki, usmerjajo obrat tovarniških priprav v spodnjih prostorih.

9 V. BARTOL: NOVA JUGOSLAVIJA - NEZNANA JUGOSLAVIJA

Danes koze - in nikdar več!

Grški trgovci sklepajo kupčije - Črnogorski dečki obiskujejo kozje sejme in rišejo kozje, dokler je še čas

«Nadaljevanje sledi»

«Nadaljevanje sledi»

